

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНБАСЬКА ДЕРЖАВНА МАШИНОБУДІВНА АКАДЕМІЯ
Кафедра «Автоматизація виробничих процесів»

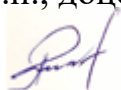
Затверджую:

Декан факультету машинобудування

Кассов В.Д.
«27» травня 2024р.

Гарант освітньої програми:
к.т.н., доцент

Разживін О.В.
«08» травня 2024р.

Розглянуто і схвалено
на засіданні кафедри автоматизації
виробничих процесів
Протокол №_13 від 06.05.2024р.
Зав. кафедри

Марков О.Є.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ПОЛІТОЛОГІЯ»
(назва дисципліни)

Галузь знань 17 – «Електроніка, автоматизація та електронні комунікації»

Спеціальність 174 – «Автоматизація, комп'ютерно-інтегровані технології та
робототехніка»

Освітній рівень перший (бакалаврський)

ОПП «Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології»

Факультет «Машинобудування»

(назва інституту, факультету, відділення)

Розробник: О. П. Кваша, канд. політ. наук

КРАМАТОРСЬК-ТЕРНОПІЛЬ, 2024

I. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Показники		Галузь знань, спеціальність, ОПП (ОНП), професійне (наукове) спрямування, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
			Денна повний/прискр.	Заочна повний/прискр.
Кількість кредитів		Галузь знань: 17 «Електроніка, автоматизація та електронні комунікації». Спеціальність: 174 «Автоматизація, комп'ютерно- інтегровані технології та робототехніка»	Вибіркова дисципліна	
3	3			
Загальна кількість годин				
90	90			
Модуль – 1		ОПП «Автоматизація та комп'ютерно- інтегровані технології»	Рік підготовки	
Змістових модулів			4/2	4/2
Індивідуальне завдання _____			Семестр	
			7/3	7/3
Тижневих годин для <u>денної</u> форми навчання: аудиторних – 2; самостійної роботи студента – 2.5		Рівень вищої освіти: <u>перший</u> (бакалаврський)	Лекції	
			15/15	4/4
			Практичні	
			15/15	/
			Самостійна робота	
			60	86
		Вид контролю		
		Залік		

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – (30/60)

для заочної форми навчання – (4/86)

I ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Актуальність вивчення дисципліни у зв'язку із завданнями професійної діяльності та навчання.

В усі часи, а у наші дні особливо, політика надає важливий, часом доленосний вплив на життя окремих людей і цілих народів.

Вона нерозривно пов'язана з найглибшими основами людської цивілізації. Ще Аристотель відзначав, що політика сягає своїм корінням в природу людини як соціальної істоти, яка здатна повноцінно жити лише в колективі, суспільстві і «приречена» взаємодіяти з іншими людьми.

Політичні знання і культура потрібні сьогодні будь-якій людині, незалежно від її професійної приналежності, оскільки, знаходячись в суспільстві, вона неминуче повинна взаємодіяти з іншими людьми і державою. Без володіння такими знаннями особа ризикує стати розмінною монетою в політичній грі, перетворитися на об'єкт маніпулювання і поневолення з боку активніших в політичному відношенні сил.

Українська національна система освіти переживає складний період. З одного боку, вона зобов'язана реагувати на глобальний процес суспільних змін, на нові умови соціалізації молоді, який належить жити і трудитися в світі, що значно відрізняється від того, в якому формувалися попередні покоління нашої країни. З іншого боку, вона повинна зберігати спадкоємність вітчизняної культури і традицій, остерігаючись політичної кон'юнктури.

1.2 **Мета дисципліни** – формування когнитивних та афективних компетенцій в сфері знань основних світових і вітчизняних політологічних шкіл і напрямків, надання їм уявлень про політичні явища та процеси, формування у них навичок політичного аналізу та вміння застосовувати політичні знання у своїй професійній, громадській та політичній діяльності.

1.3 Завдання дисципліни:

- формувати у студентів демократичну політичну культуру;
- розкривати діалектику особистих, класових, національних і загальнолюдських інтересів і цінностей ;
- виявляти антидемократичну, антигуманну суть тоталітарних та авторитарних політичних режимів ;
- показувати студентам переваги демократичних правових і соціальних форм державного устрою, переконувати їх в необхідності і неминучості демократичних перетворень в Україні;
- збагачувати знання майбутніх фахівців світовим досвідом створення і функціонування правових демократичних держав;
- відкривати студентам "секрети" і механізм здійснення політичної влади, присвятити їх в таємниці" ухвалення політичних рішень;
- залучати їх до пошуку оптимальних шляхів зняття політичних суперечностей, ефективних способів вирішення політичних і міжнаціональних конфліктів, надійних засобів збереження політичної стабільності;
- надавати студентам навички ведення політичної дискусії, розвивати уміння бути толерантними до різних точок зору в умовах політичного плюралізму, вести пошуки компромісів.

1.4 Мова викладання: українська

II ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

При викладанні навчальної дисципліни «Політологія» увага приділяється оволодінню здобувачами такими загальними та фаховими (спеціальними) компетентностями, як:

- ЗК8 Здатність працювати в команді
- ЗК9 Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні
- ЗК10 Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя
- СК20 Здатність враховувати соціальні, екологічні, етичні, економічні аспекти, вимоги охорони праці, виробничої санітарії і пожежної безпеки під час формування технічних рішень

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен продемонструвати достатній рівень сформованості наступних програмних результатів навчання:

ПРН14 Вміти використовувати у виробничій і соціальній діяльності фундаментальні поняття і категорії державотворення для обґрунтування власних світоглядних позицій та політичних переконань з урахуванням процесів соціально-політичної історії України, правових засад та етичних норм.

Здобувачі вищої освіти, вивчаючи навчальну дисципліну «Політологія», опановують систему знань і навичок, що дозволяють сформувати такі спеціальні результати:

у когнітивній сфері:

здобувач здатний продемонструвати знання і розуміння об'єкту та предмету політології; функції, що їх виконує в суспільстві політична наука та методи, які використовують ця наука для вивчення політичних процесів, здатний продемонструвати знання і розуміння основних історичних етапів розвитку політичної думки в світі та в Україні, специфіку політичної влади та механізми її формування і реалізації через політичні режими та політичну систему суспільства, продемонструвати знання і розуміння найважливіших політологічних понять і категорій.

в афективній сфері:

здобувач здатний критично осмислювати матеріал; аргументувати власну позицію й оцінити аргументованість вимог та дискутувати у професійному середовищі, здобувач здатний співпрацювати із іншими здобувачами та викладачем в процесі обговорення проблемних моментів на лекційних та практичних заняттях, ініціювати і брати участь у дискусії, розділяти цінності колективної та наукової етики, аналізувати, оцінювати і прогнозувати політичні і соціальні події, явища з використанням наявних засобів інформації, орієнтуватися в суспільно-політичній ситуації, давати правильну оцінку окремих фактів, їх сукупності в конкретних політичних умовах, розв'язувати політичні проблеми, тлумачити суспільно-політичні процеси і явища.

у психомоторній сфері:

здобувач здатний застосувати на практиці наявні політичні концепції, здатний виводити можливі наслідки з наявних політичних засад, вміти практично застосувати свої знання про політику та логічно викласти свої міркування, вміти швидко оцінити політичну ситуацію та запропонувати свій аналіз цієї ситуації, здатний брати участь в інтелектуальних дискусіях, використовувати ввічливі форми звернення до опонента, концентруватися на значущих складових судження, не переходячи на особистості, здатний презентувати результати проведених історико-філософських досліджень та здійсненої самостійної роботи у вигляді доповідей, повідомлень, есе, презентацій, конспектів, мати навички використання інформаційних і комунікаційних технологій, здатний самостійно здійснювати пошук, систематизацію, викладення літературного матеріалу, здійснювати аналіз та інтерпретацію гуманітарного тексту.

III ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Політичне життя і політична наука

Походження і сутність політичного життя. Політичне як соціально-історичне явище. Політичне і політика, різноманітність визначень політики. Суб'єкти та об'єкти політики, її функції. Структура політики. Становлення і розвиток політології як науки і навчальної дисципліни. Об'єкт і предмет політології. Методи і структура політичного знання. Функції політології. Політологічна наука і політична практика.

Тема 2. Розвиток політичних ідей від античності до сучасності

Зародження політичної науки в Древній Греції. Політичні ідеї Платона й Аристотеля. Політична думка середньовіччя. Християнська доктрина держави. Політична думка епохи Відродження. Макіавеллі про владу і політику. Політичні вчення періоду становлення буржуазних відносин. Т. Гоббс про походження і задачі держави. Д. Локк і зародження політичної ідеології лібералізму. Ідея суспільного договору і народного суверенітету Ж.Ж. Руссо. Ш. Монтеск'є про поділ влади. Філософсько-правові концепції представників німецької класичної філософії. Концепція «громадянського суспільства» Г.Ф.В. Гегеля. Діалектико-матеріалістичні погляди на політику К. Маркса і Ф. Енгельса. Виникнення і розвиток політичної думки в Київській Русі. Політичний досвід Запорізької Січі. Політичні ідеї Кирило-Мефодіївського братства. Політичні цінності Конституції Української народної республіки. Національно-політичне відродження України. Політичні ідеали слов'янофілів і західників. Елітаристські концепції політики (Г. Моска, В. Парето, Р. Міхельс, Ч.Р. Міллс). Системний аналіз і його вплив на політологію. Біхевіористський підхід до політики.

Тема 3. Політична влада та її легітимність

Влада як явище суспільного життя. Привабливість влади. Суб'єкт і об'єкт влади, їх відносність і мінливість. Види влади: економічна, політична, соціальна, духовно-інформаційна, сімейна та ін. Політична влада і її генеза. Особливості політичної влади. Державна влада як вища форма політичної влади, її специфіка. Основні компоненти політичної влади: суб'єкт, об'єкт, ресурси і процес володарювання. Утилітарні, примусові, нормативні, інформаційні і демографічні ресурси влади. Основні функції політичної влади. Легітимність влади. Співвідношення понять «легальність» і «легітимність». Типи легітимності влади. Ефективність влади. Легітимність і ефективність влади – два найважливіші чинники її стабільності. Особливості функціонування політичної влади в Україні.

Тема 4. Політичні еліти і політичне лідерство

Особистість і політика. Політична поведінка та політична діяльність. Формування і розвиток елітаристських концепцій. Теоретичне обґрунтування елітаризму (Платон, Ніцше). Теорія «круговороту еліт» В. Парето. Теорія «правлячого класу» Г. Моска. «Залізний закон олігархії» Р. Міхельса. Сучасні теорії еліт (Дж. Бернхем, М. Джилас, Ч.Р. Міллс). Сутність, структура і функції політичної еліти. Типологія еліт. Політична еліта сучасної України, особливості її формування. Лідерство як феномен політичного життя. Функціональне призначення лідера. Типи політичного лідера. Політичне лідерство в сучасній Україні.

Тема 5. Політична система

Поняття політичної системи. Політична система і середа. Політична система як механізм влади. Структура політичної системи. Інституційна підсистема політичної системи. Політичні інститути та їх види. Нормативна підсистема. Традиції, звичаї, норми (правові і політичні) та їх роль в підтримці цілісності і стабільності політичної системи. Політична система і політична культура. Політичний режим як механізм функціонування політичної системи суспільства, його типи. Типи політичних систем та критерії типологізації. Особливості політичної системи України.

Тема 6. Держава як основний інститут політичної системи

Держава як основний інститут політичної системи суспільства. Широке і вузьке значення терміну «держава». Концепції походження держави. Основні структурні елементи держави. Зовнішні і внутрішні функції держави. Форма держави. Монархія і республіка як дві основні форми державного правління. Різновиди монархій і республік. Форми державного устрою: унітарна держава, федерація, конфедерація, імперія. Правова і соціальна держава. Поняття громадське суспільство. Держава та громадське суспільство. Шляхи формування соціально-правової держави і громадського суспільства в Україні.

Тема 7. Політичні партії та партійні системи.

Поняття «група інтересів». Типи і функції груп інтересів. Групи інтересів і громадські організації та рухи. Групи інтересів і політична партія. Партія як інститут політичної системи. Виникнення та еволюція політичних партій. Типи і структура політичних партій. Місце партій у політичному житті суспільства. Партійна система. Основні типи партійних систем. Партії та партійна система сучасної України.

Тема 8. Політична культура та соціалізація

Політична свідомість як відображення політичного життя. Рівні політичної свідомості. Політична свідомість суспільства, соціальних груп, особистості. Взаємозв'язок політичної свідомості з мораллю і правосвідомістю. Політична свідомість і політична культура. Поняття політичної культури суспільства. Політична культура в контексті людської культури. Основні характеристики політичної культури. Структура політичної культури. Матеріальні і духовні компоненти політичної культури. Політична культура як спосіб і якість політичної діяльності. Субкультури та політична культура. Типи політичної культури. Класифікація політичних культур. Г. Алмонд і С. Верба про розподіл політичних культур на патріархальні, підданські та активістські. Особливості політичних культур західного і східного типів. Особливості української політичної культури. Роль політичної культури у відтворенні політичної системи. Політична соціалізація, її функції, сутність і етапи. Основні типи політичної соціалізації.

Тема 9. Політичний процес

Поняття «політичний процес», його структура. Типологія політичних процесів за формою і змістом. Засоби масової інформації, їх вплив на політичні процеси. ЗМІ та демократія. Політична модернізація. Виборчий процес, основні види виборчих систем. Політичний процес в Україні періоду модернізації політичного життя.

Тема 10. Міжнародний політичний процес

Суперечливість і єдність сучасного світу. Зростання глобальної взаємозалежності та її вплив на міжнародні відносини. Глобальний регіональний та субрегіональний рівні міжнародних відносин. Суб'єкти міжнародного політичного процесу. Національні держави і їх інтереси як стрижень міжнародної політики. Зовнішня політика держави. Взаємозв'язок внутрішньої і зовнішньої політики. Громадські та політичні рухи в світовому політичному житті. ООН і міжнародні організації в світовому політичному процесі. Основні тенденції розвитку міжнародного політичного процесу. Україна в системі міжнародних політичних відносин і її місце в сучасному політичному просторі.

3.1. Розподіл обсягу дисципліни за видами навчальних занять та темами

№ з/п	Назви змістових модулів і тем	Кількість годин (денна / заочна форма)				
		Усього	в т.ч.			
			Л	П (С)	Лаб	СРС
Змістовий модуль 1 Політологія						
1	Політичне життя і політична наука	6	2/1	2		2
2	Розвиток політичних ідей від античності до сучасності	5				5
3	Політична влада та її легітимність	6	2/1	2		2
4	Політичні еліти і політичне лідерство	6	1/1	2		3
5	Політична система	7	2/1	2		3
6	Держава як основний інститут політичної системи	4	1			3
7	Політичні партії та партійні системи	7	2	2		3
8	Політична культура и соціалізація	7	2	2		3
9	Політичний процес	6	2	1		3
10	Міжнародний політичний процес	6	1	2		3
Усього годин		90	15/ 4	15		30

Л – лекції, П (С) – практичні (семінарські) заняття, Лаб – лабораторні заняття, СРС – самостійна робота студентів.

3.2. Тематика семінарських занять

№ з/п	Тема заняття
1	Політична влада та її легітимність. Політичні еліти і політичне лідерство.
2	Політична система. Політичні партії та партійні системи.
3	Політична культура й соціалізація. Міжнародний політичний процес.

3.3. Перелік індивідуальних завдань

Головною ціллю індивідуальних завдань є контроль самостійної роботи студентів. Цей контроль здійснюється завдяки написанню студентами доповідей, рефератів, презентацій тощо. Підготовка презентації – вид самостійної роботи, що виконується студентом поза аудиторними годинами. Студент вільно обирає тематику з числа тем, які пропонуються планами семінарських занять, або узгоджує з викладачем ініціативну тематику. Наступним кроком студент здійснює бібліографічний пошук, використовуючи бібліотечні фонди або Інтернет-ресурси. Також складає план презентації або ставить питання, на які треба отримати аргументовану відповідь. Опанувавши джерела за темою, студент розкриває зміст питань та представляє виконану роботу на семінарі. Обсяг презентації – 10-15 слайдів, текст доповіді – 4-5 стандартних сторінок, набраних на комп'ютері. Основний зміст презентації доповідається у вільній формі на семінарському занятті, і студент отримує оцінку від викладача.

Головною метою індивідуальних завдань є самостійне опрацювання студентами додаткового матеріалу, формування власного світогляду щодо політичних процесів і явищ. Завдання студентам видаються упродовж усього триместру. Перелік додається.

Теми рефератів, презентацій.

1. Роль політики в житті сучасного суспільства.
2. Права людини як критерії гуманістичної політики.
3. Політика як наука та мистецтво.
4. Суб'єкти та об'єкти владних відносин. Їх різноманіття.
5. Легітимність та ефективність політичної влади.
6. Приклади використання важливих ресурсів політичної влади.

7. Авторитарний і тоталітарний режими: загальні та відмінні риси.
8. Фашизм і неофашизм. Ідейні джерела, соціальна база, цілі.
9. Пряма та представницька форми демократії.
10. Об'єктивні та суб'єктивні фактори трансформації політичних режимів.
11. Інститут президентства в сучасному світі.
12. Українська державність: проблеми та перспективи.
13. Роль громадянського суспільства в системі протиполітичній владі.
14. Правова держава: сутність і основні принципи.
15. Партії в системі владних відносин.
16. Основні підходи до вивчення політичних партій.
17. Виборча система в Україні: переваги і недоліки.
18. Харизматичні лідери та їх роль в історії.
19. Культ особистості і його природа.
20. Імідж лідера.
21. Феномен політичного відчуження.
22. Сучасні теорії еліт
23. Система рекрутування еліт у сучасній Україні.
24. Г. Лебон про масову поведінку в політиці.
25. Постмодерна політична культура інформаційних суспільств
26. Типи, механізми і стадії політичної соціалізації.
27. Політичні субкультури України.
28. Основні суб'єкти міжнародних відносин.
29. Роль міжнародних організацій в сучасному світі.
30. Особливості геополітичного положення України.

IV КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Контроль знань здобувачів здійснюється за рейтинговою накопичувальною (100-бальною) системою, яка передбачає складання обов'язкових контрольних точок.

З дисципліни «Політологія», яка завершуються заліком, поточна успішність оцінюється, виходячи зі 100 балів. Здобувач, який склав контрольні точки і набрав 55 і більше балів на початок сесії, має право отримати підсумкову оцінку без складання заліку.

Контрольні заходи включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних і оцінюється сумою набраних балів;

модульний контроль, що проводиться у формі підсумкової контрольної роботи за відповідний змістовий модуль і має на меті оцінку результатів навчання здобувача після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля;

підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі семестрового заліку, відповідно до графіку навчального процесу.

Оцінювання знань здобувача під час занять та виконання індивідуальних завдань проводиться за такими критеріями:

- розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються; ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни;
- ознайомлення з рекомендованою літературою; вміння поєднувати теорію з практикою при розгляді історичних і політичних ситуацій, вміння складати порівняльні характеристики різних філософських традицій у відповідності з історичними умовами їх формування, виконання індивідуальних завдань та завдань, винесених на розгляд в аудиторії;
- логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії;
- здатність проводити критичну та незалежну оцінку певних проблемних питань;
- вміння здійснювати узагальнення інформації, обґрунтовувати власну точку зору та робити висновки, грамотність подачі матеріалу та оформлення роботи;

- вміння складати порівняльні характеристики різних філософських традицій у відповідності з історичними умовами їх формування, здійснювати філософський аналіз джерел;
- вміння критично осмислювати основні ідеї як вітчизняної так і зарубіжної філософії.

Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи здобувачів є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та обробку, самореалізація на практичних заняттях.

Переведення набраних здобувачем балів за 100-бальною шкалою в оцінки за національною (5-бальною) шкалою та шкалою ECTS здійснюється в відповідності до таблиці:

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи)	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
81 – 89	B	добре	
75 – 80	C		
65 – 74	D	задовільно	
55–64	E		
30–54	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	незараховано з можливістю повторного складання
0 – 29	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	незараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

V ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ

№	Назва і короткий зміст контрольного заходу	Характеристика змісту засобів оцінювання
1.	Контроль поточної роботи на семінарських заняттях	<ul style="list-style-type: none"> • фронтальне опитування за термінологічним матеріалом та за питаннями до семінарського заняття; • оцінювання активності участі у дискусіях
2.	Індивідуальні завдання	<ul style="list-style-type: none"> • письмовий звіт або реферат, або презентація про виконання індивідуального завдання; • оцінювання самостійності та якості виконання завдання в ході звіту-захисту та співбесіди
3.	Залікова контрольна робота	<ul style="list-style-type: none"> • питання до контрольної роботи
Підсумковий контроль		<ul style="list-style-type: none"> • питання до заліку

VI СЕМЕСТРОВИЙ ГРАФІК

Склад і графік складання контрольних точок дисципліни «Політологія», форми і терміни контролю для денної форми навчання

№	Назва і стислий зміст контрольного заходу	Рейтингова оцінка	Тиждень
---	---	-------------------	---------

		min	max	
1	Аудиторна робота здобувача оцінюється на основі його відповідей на заняттях, активності у роботі протягом семестру. Поточний контроль – контроль поточної роботи на семінарських заняттях. Студент здатний продемонструвати критичне осмислення лекційного та позалекційного матеріалу, виступати з доповідями з визначених питань, брати кваліфіковану участь у дискусії з наведенням аргументації.	25	40	1-14
2	Написання реферату, або презентація.	5	10	1-14
3	Модульна контрольна робота	25	50	14
4	Оцінка поточної успішності	55	100	15
	Підсумковий контроль	55	100	15

VII РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Політологія : навч. посіб. / Т. В. Гончарук-Чолач та ін. ; Тернопіл. нац. екон. ун-т. Тернопіль : ТНЕУ, 2019. 219 с.

2. Політологія : навч.-метод. посіб. / Л. М. Мельник, І. А. Дужа. Біла Церква : б. в., 2019. 425 с.

3. Політологія : підручник / І. А. Мельничук, О. Г. Суліменко, Т. І. Михайлова ; Житомир. нац. агрокол. ун-т, Каф. сусп. наук. Житомир : Рута, 2019. 109 с.

4. Політологія : підручник / М. П. Требін та ін. ; за ред. проф. М. П. Требіна ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2018. 460 с.

5. Сучасна політична нація: духовно-моральні, культурно-етичні та соціально-економічні засади розвитку. XIV науково-практична конференція / ВНЗ «Нац. акад. упр.», Центр перспект. соц. дослідж., Суспіл.-наук. проект «Духов. цінності укр. сусп-ва у світлі співпраці суспільствознавства і богослов'я»; редкол.: Чугаєнко Ю. О. та ін. ; упоряд. Привалко Т. В. Київ : НАУ, 2014. 331 с.

6. Траверсе Т. М. Політична психологія : підручник. К. : Київ. ун-т, 2017. 318 с.

Додаткова:

1. Колісниченко Р. М. Глобалістична свідомість людства: політологічний аналіз: монографія. Київ : ДП «Вид. дім «Персонал», 2017. 422 с.
2. Копилов В. О. Політична теорія і політична практика : основні поняття : навч. посіб. / В. О. Копилов, І. І. Ковальова, Л. А. Лобанова, О. М. Мостіпан, О. В. Раздіна; Нац. аерокосм. ун-т ім. М.Є. Жуковського «Харків. авіац. ін-т». Харків, 2015. 195 с.
3. Макаренко Б. Г. Культура й політична участь особистості. Духовна культура як чинник гуманізації політичної участі людини у трансформаційному суспільстві : монографія / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Дніпропетровськ : Арт-Прес, 2016. 334 с.
4. Макаренко Б. Г. Формування політичної культури особистості як основи гуманізації її політичної участі. Політологічний вісник. 2014. Вип. 74. С. 182–193.
5. Муляр В.І. Політологія : навч. посіб. / Житомир. держ. технол. ун-т. 4- те вид., перероб. і допов. Житомир : ЖДТУ, 2014. 335 с.
6. Остапенко М. А. Політична культура суспільства: навч. посіб. К. : МАУП, 2008. 96 с.
7. Правова і політична культура українського соціуму за умови модернізації політико-правового життя : монографія / О. О. Безрук та ін. ; за ред. проф. М. П. Требіна ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2016. 558 с.
8. Рудакевич О. М. Політична культура національних спільнот: теорія та методологія дослідження : монографія / Терноп. нац. екон. ун-т. Т. : ТНЕУ, 2013. 350 с.
9. Український парламентаризм і політична культура суспільства : міждисциплінар. дослідж. / Нац. акад. наук України, Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича ; відп. ред. М. Литвин. Київ : ІУ, 2012. 296 с.

Електронні ресурси

<http://politics.ellib.org.ua/pages-cat-45.html%20%20>

http://www.djerele.com/index.php?option=com_content&task=category&sectionid=12&id=123&Itemid=251

<http://www.niss.gov.ua>

http://www.znannia.com.ua/index.php?page=shop.browse&category_id=13&option=com_virtuemart&Itemid=1